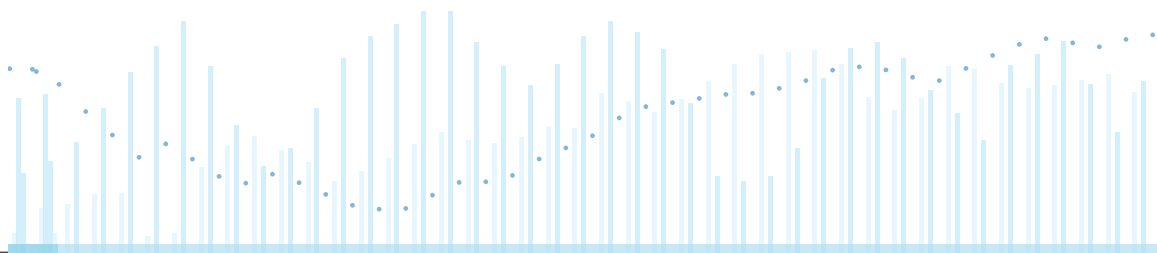

ÉLETÜNK FORDULÓPONTJAI

Ezt a címet viseli a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) Népeségtudományi Kutatóintézetének (NKI) 2001-ben megkezdett kérdőíves vizsgálatosorozata. Az első adatfelvételkor a megkérdezett több mint 16 ezer főt véletlen mintavétellel úgy választottuk ki, hogy válaszadóink arányaiban jól képviseljék az ország akkor 18–75 év közötti népességét, a megyéket, városokat és falvakat, egyedülállókat, családalapítás előtt állókat, családoso-
kat, fiatal felnőtteket, középkorúakat és az idősebb korosztályt. Kérdéseink szerteágazóak voltak, a családi eseményekre, családon belüli változásokra, párválasztásra, gyermeknevelésre, tanulmányokra, munkába lépésre, munkavállalásra és nyugdíjba vonulásra, költözésre, megélhetési viszonyokra, egészségi állapotra, az emberek elégedettségére és aggodalmaira irányultak. A 2001-ben indult, első adatfelvétel után sokakhoz 2004/2005-ben, 2008/2009-ben és 2012/2013 fordulóján is visszatértünk, így hozzájuk immáron ötödször megyünk, míg másoknál 2012/2013 fordulóján jártunk először, így másodszor keressük fel őket, hogy nyomon követhessük az előző megkeresés óta életükben történt változásokat életükben. Az eltelt közel másfél évtizedben az újabb megkeresések nyomán tovább gazdagodó kutatási eredményekből mára számos tanulmány született.

2016. decemberétől, az „Életünk fordulópontjai” címet viselő, ún. „követéses vizsgálatunkban” újabb adatfelvételre nyílik lehetőségünk, így **hamarosan ismét felkeressük** válaszadóinkat. Hagyományunkhoz híven, most is szeretnénk az eddigi felmérések adataiból egy kis ízelítőt adni, ezzel is megköszönjük, és újra kérjük válaszadóink önzetlen segítségét, hogy válaszaikkal ismételten támogassák munkánkat. Reméljük, hogy – hasonlóan az eddigiéhez – újabb találkozásunk is eredményes lesz, ami életünk újabb fordulópontjainak megismerését teszi lehetővé.

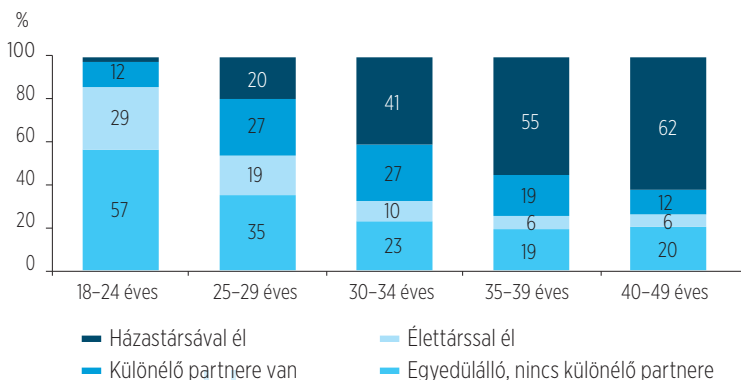

A többség házas, vagy élettárrsal él, de sokaknak nincs párkapcsolatuk

Az emberek többsége harmonikus párkapcsolatra vágyik, arra, hogy valamilyen formában elkötelezett, tartós párkapcsolatban élhessen. A 29-84 éves válaszadóink körében mind a férfiak, mind a nők mintegy kétharmada házasságban, vagy élettársi kapcsolatban él. Ugyanakkor az is látszik, hogy a 18-49 éves férfiak közül nagyjából minden harmadiknak, a nők közül minden negyedeknek nincs párkapcsolata a 2012-es adatok szerint (1. ábra). Igaz, hogy a 18-29 éves férfiak és nők körében az életkorral csökken a partnerrel nem rendelkezők aránya, de a 30-49 éves korcsoportban még mindig viszonylag sokaknak, nagyjából minden ötödik férfinak és nőnek nincs partnere. A magyarországi egyedülálló többsége számára azonban ez nem egy választott életforma, ha tehetnék, szívesebben élnének párkapcsolatban.

A partnerrel rendelkezők körében az életkorral nő a házasok aránya. Míg ugyanis a fiatalok első tartós párkapcsolatként inkább az élettársi kapcsolatot választják, az életkor emelkedésével egyre többen házasságban köteleződnék el: a 40-49 éveseknek közel kétharmada házasságban él. Az első élettársi kapcsolatban élők gyakran előbb-utóbb összeházasodnak, így az ő esetükben az élettársi kapcsolatot a házasodási folyamat részeként értelmezhetjük.

1. ábra: Az egyedülálló, a különélő partnerrel rendelkező, az élettárrsal, vagy házastárrsal élők aránya a 18-49 évesek körében, 2012-ben

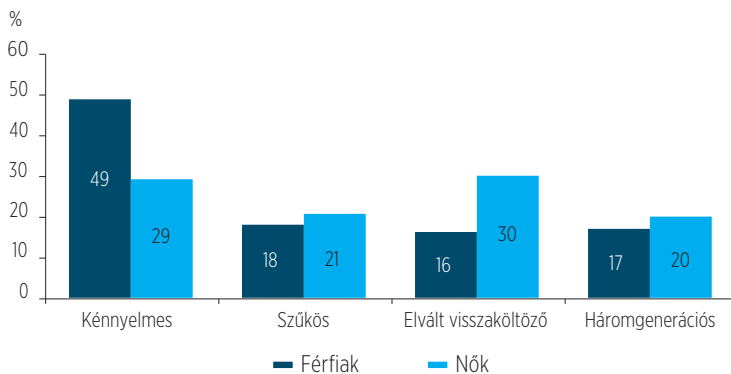
Egyre több harmincas-negyvenes években járó férfi és nő él a szüleivel

A fiatal és középkorú felnőttek közül egyre többen élnek együtt a szüleikkel. Egy részük sosem költözött még el, mások azonban hosszabb-rövidebb ideig már éltek távol a szülői háztól. A 30–49 éves nők közül nagyjából minden hetedik, a férfiak közül minden negyedik él közös háztartásban az egyik vagy mindkét szülőjével.

Vannak közöttük, jó munkahelyen dolgozó, jól kereső, partnerrel nem rendelkezők, akik feltehetően azért maradnak a szüleikkel, mert így kényelmesebb számukra. Őket nevezzük „kényelmes mama hotel” lakóknak. A 30–49 év közötti, szüleikkel együtt élő férfiak fele, a nők közel harmada ebbe a csoportba tartozik.

Mások esetében inkább kényszer a szülőkkel való együttélés: közülük sokan munkanélküliek, vagy ha van is munkájuk, nehéz anyagi helyzetben vannak, így nincs lehetőségük arra, hogy önállóan éljenek. Ők a „szűkös mama hotel” lakói, akik valamivel gyakrabban nőik, mint férfiak.

2. ábra: A szülői háztartásban élő 30-49 évesek nemek és típusok szerint, 2012-ben

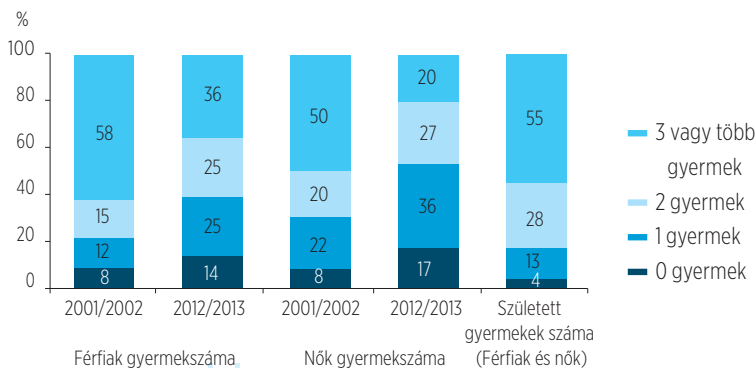
A szüleikkel együtt élő fiatal felnőttek, főként a nők egy része kapcsolata felbomlása, gyakran válás után a gyermekeivel költözik vissza a szüleikhez, így a gyermekek ellátásában jobban támaszkodhat a nagyszülőkre.

Végül vannak 30-as 40-es éveikben járó, gyakran párkapcsolatban élő gyermekes fiatalok, akik háromgenerációs családban élnek szüleikkel és gyermekeikkel. Ez inkább községekben, kisvárosokban gyakori, nagyvárosokban kevésbé jellemző (2. ábra).

Fiatal válaszadóink közel felének született gyermeke az elmúlt tíz évben

A rendszerváltás óta kitolódott a gyermekvállalás. Korábban jellemzően huszonéves korban, manapság viszont a nők és a férfiak többségének 25 és 35 éves kora között születnek meg a gyermekei. Korábban is, és most is jellemző, hogy a férfiak 2–3 évvel idősebbek a nőknél, amikor gyermeket vállalnak. 2001/2002 fordulóján, az első adatfelvételkor a 35 év alatti válaszadóink közül a férfiak több mint kétharmada, a nők fele még gyermektelen volt (3. ábra). Amikor több mint tíz évvel később, negyedszer is felkerestük válaszadóinkat, a korábban még gyermektelenek közel fele számolt be arról, hogy időközben gyermeke született. A bő tíz év leforgása alatt több, mint negyedüknek egy, majdnem minden hatodiknak kettő vagy több gyermeke is született, ám az ekkori 45 év alatti válaszadóink közül nagyjából minden negyedik továbbra is gyermektelen volt.

3. ábra: Az első adatfelvétel idején 35 év alatti válaszadóink 2001/2002-ben és 2012/2013 fordulóján gyermekszám és nemek, valamint a 10 év alatt született gyermekek száma szerint

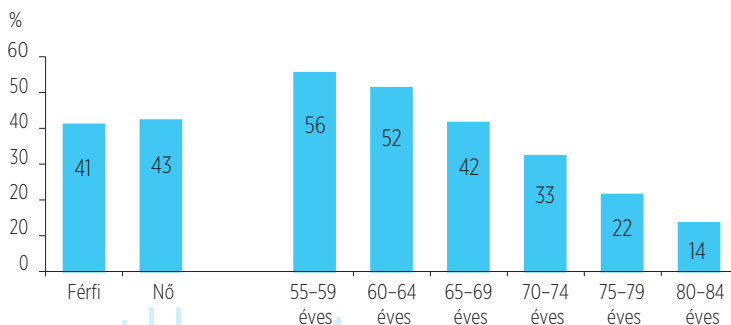

Nagyszülői segítség

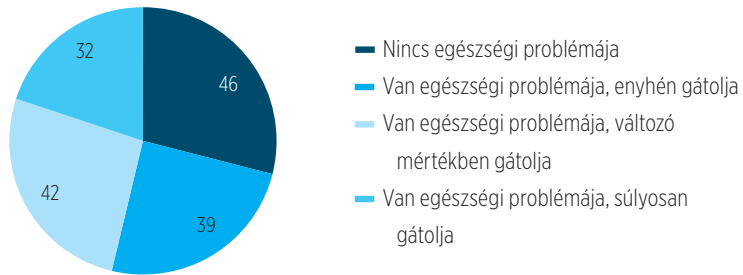
Ahhoz, hogy a nagyszülők az unokák körül segíteni tudjanak feltétlenül szükséges, hogy a nagyszülők kellő szabadidővel rendelkezzenek, jó egészségi állapotnak örvendjenek és elérhető közelségben legyenek. Manapság a segítség nyújtásnak három fő akadálya is lehet: az egyik, hogy egyre ritkább, hogy három vagy több generáció él együtt, a másik, hogy a későbbre tolódó gyermekvállalás miatt a nagyszülővé válás is halasztódik. A harmadik, szintén meghatározó tényező, hogy az emelkedő nyugdíjkorhatár miatt a nagyszülői korba érők ma tovább aktív tagjai a munkaerőpiacnak, mint korábban és ezzel kitolódott az az időszak, amikor a nagyszülők komolyabb segítséget tudnak nyújtani a gyermekgondozási feladatokban.

Adataink azt mutatják, hogy a nagypapák és a nagymamák azonos arányban vesznek részt az unokák gondozásában (41% és 43%). Ahogy idősödnek a nagyszülők úgy csökken az unokák ellátásában, felügyeletében való részvételük: míg az 55–59 évesek több mint fele, a 70–74 éveseknek harmada, a 80–84 éveseknek csupán 14%-a vesz ebben részt. Jellemzően az egészségi állapotuk is befolyásolja, hogy mennyire tudják vállalni az unokák gondozását, felügyeletét. Az unokák gondozásában résztvevők közül legtöbbször jó egészséggel örvendenek (46%), de azok közül is viszonylag sokan (egyharmaduk) részt vállalnak az unokák gondozásában, akiket súlyosan gátol mindennapi tevékenységükben valamilyen egészségügyi probléma (4–5. ábra).

4. ábra: Unokák ellátásában, felügyeletében való részvétel az 55–84 évesek körében, 2008

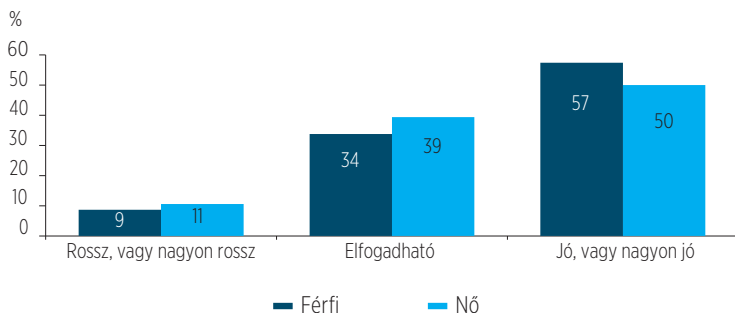
5. ábra: Unokák ellátásában, felügyeletében résztvevő 55-84 év közöttiek egészségi állapota, 2008

Egészségi állapot

Az egészségi állapot megítélése fontos és érzékeny jelzője annak, hogy hogyan érezzük magunkat a bőrünkben, része annak, hogy általában mennyire vagyunk elégedettek. 2012-ben a megkérdezett férfiak és nők fele kifejezetten elégedett az egészségi állapotával, és jellemzően a férfiak jóval elégedettebbek, mint a nők (6. ábra). Elégedetlen a megkérdezettek közül nagyjából minden tizedik, ők jobbra általános iskolát végeztek és közülük sokan anyagi gondokkal küzdenek. Ugyanakkor az általános iskolát végzetek és az anyagi gondokkal küzdők körében is 40% körül mozog azok aránya, akik jó, vagy nagyon jó egészségi állapotnak örvendenek.

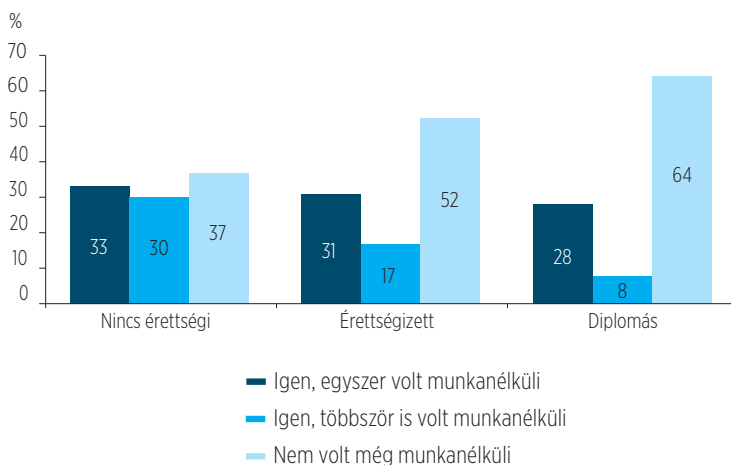
6. ábra: Milyen az Ön egészségi állapota? Az egészségi állapot megítélése nemek szerint, 2012-ben

Akik megtapasztalták a munkanélküliséget

A munkahely elvesztésének lehetősége hozzátartozik sok aktív korú mindennapjaihoz. A 18–49 éves válaszadók közel harmada legalább egyszer átélte már életében a munkanélküliséget, sokan már többször is. Az iskolázottság jelentős mértékben csökkenti a munkanélküliséggel való fenyegetettséget. Míg az érettségivel nem rendelkezők nagyjából egyharmada, addig a diplomásoknak valamivel több mint egynegyede volt életében egyszer már munkanélküli. Igazán jelentős különbség a többször is munkanélkülivé válásnál van: míg az érettségivel nem rendelkezők több mint 30%-a, addig a diplomásoknak csupán 7,8%-a volt többször is munkanélküli, ami azt is jelzi, hogy a diploma önmagában nem véd meg a munkanélküliség megtapasztalásától, de abban, hogy elkerüljék a többszörös munkanélküliséget komoly szerepet játszik (7. ábra).

7. ábra: Munkanélküliséget átéltek aránya iskolai végzettség szerint 18-49 év közöttiek körében, 2012

A 18–85 évesek fele viszonylag elégedett élete eddigi alakulásával

Válaszadóinkat rendre megszoktuk kérdezni különböző dolgokkal kapcsolatos véleményükről, közérzetükről, megelégedettségükről. Kíváncsiak vagyunk például arra, hogy mennyire elégedettek életükkel, hogyan látják a jövőt, mi miatt aggódnak.

Arra a kérdésünkre, hogy „Mennyire elégedett élete eddig alakulásával?” a 18 és 85 év közötti válaszadóink több mint fele válaszolta, hogy viszonylag elégedett. Emellett közel negyedük nagyon elégedettnek, közel negyedük viszont elégedetlennek mondta magát. Nemek szerint nincsen különbség e tekintetben a válaszadók között. Életkor szerint viszont van: a legfiatalabb, 25 év alatti, valamint az idősebb, 60 év feletti válaszadók a legelégedettebbek.

8. ábra: „Mennyire elégedett élete eddigi alakulásával?” 18-85 évesek válaszainak megoszlása, 2012

